БРОЈ 27. ЦЕТИЊЕ, уторак 13. маја 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

ЗА ЦРНУ ГОРУ БРОЈ 10 ПАРА
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРА

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:
„Viesnik“ Cettigné (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Смутње у Арбанији

Цетиње, 13. маја

Догађаји у Драчу и средњој Арбанији свратили су на себе општу пажњу. Познаваоци те творевине цивилизоване Европе нијесу се изненадили. Отуда се вазда очекују нова и све тежа искушења. Арбанија је Ахилова пета европскога мира. У то опасно и боно мјесто гађају Аустрија и Италија. Оне ће га и погодити, али ће порушити темеље свога савеза и општега мира. Шта је претходило најновијим догађајима у Драчу, још је тешко утврдити. Вијести, које по свијету растурају Беч и Рим, треба примати са резервом. Они су заинтересовани. Можда ће се убрзо видјети ко је кога изиграо. Зато би ове потоње догађаје у Арбанији прије требало назвати смутњом него буном. Овдје без сумње неко мути, играјући се ватром.

Оптуживање Есад Паше

Есад пашу најбезобзирније и најревносније оптужује бечка штампа. Полуслужбена у оптужбама предњачи. У смртни му се гријех уписује што је Црној Гори предао Скадар. То му се у Бечу никад не може ни заборавити ни опростити. Као да би какав аустриски генерал на Есадову мјесту био друкчије учинио! Бранио је, јуначки је бранио утврђени град, и пошто није више могао одољети непријатељским нападима и пошто је био исцрпио сва средства одбране, предао га је. И зато је у очима бечке штампе крив! Па је на даље крив, што је, тобоже, хтио Арбанију увести у коло балканског савеза и тијем створити опасну завјеру. Противу кога? Ако је одиста на томе радио, онда му то најмање смију замјерити тако звани пријатељи арбанашке независности. Не одају ли се тијем и нехотично, показујући да им је самосталност Арбаније изговор, под којим се сасвијем нешто друго крије? И зато судбина Есадова и његово протјеривање из Арбаније, за коју се више борио на дјелу него сви њени протектори, изазивају сумњу и подозрење, који бивају појачавани чудноватим писањем талијанских полуслужбених листова.

Италија и Аустрија

Полуслужбена римска „Трибуна“ отворено оптужује Аустрију, да је она крива, што је Есад протјеран из Арбаније. Речени талијански лист доноси саопштење из Драча и вели, да талијански официри и морнари нијесу имали ни појма о нападу на Есадову кућу. То су, каже, урадили аустриски и холандешки официри без знања талијанских. Аустриски су војници први пуцали на Есадову стражу. Есада су Аустријанци заробили, и тек тада су Талијани били извијештени, пошто је чин био свршен. Кад је Есад доведен на талијански брод, који га је одвезао у Италију, захвалио је команданту овим ријечима: *„Италији дугујем мој живот“*. По даљем писању „Трибуне“ Есад је жртва. Њега су Аустријанци много мрзили. Књаз Вид, под аустриским утицајем, дражио је Есада, ласкајући католичким Малисорима, које су довели у Драч аустриски свештеници. Италија — завршава „Трибуна“ — мораће захтијевати, *да се из Драча одмах уклоне творци државног удара, учињеног на штету талијанских интереса.*

Милански лист „Коријере де ла Сера“ пише још одлучније:

„Шта управо хоће Аустрија? Државни удар у Драчу требало би дубље испитати. Ако је Есад паша одиста био у завјери противу Књаза Вида и ако је крив, зашто је пуштен на слободу и Италији натоварен на леђа? Има и других питања, која се сама од себе намећу. *Зашто је акција противу Есада држана у тајности од талијанског адмирала у Драчу?* Зашто се у Драчу хапшење и прогонство Есад паше слави као тријумф Аустрије? Зашто ту побједу истичу нарочито они у Драчу, који су, као н. пр. Дервиш Хима, познати као пријатељи Аустрије а противници Италије?“

Ове отужбе са талијанске стране начиниле су у Бечу немио утисак.

Свађале се јетрве преко свекрве

У овоме је случају оштећена свекрва Арбанија.

Док Италија и Аустрија због догађаја у Драчу једна противу друге подозријевају, дотле велики орган енглеског јавног мишљења лондонски „Тајмс“ подједнако окривљује једну и другу.

Поменути лист црно посматра смутње у Арбанији као нешто опасно за опште спокојство и слогу међу Великим Силама. Он се пита: нијесу ли, можда, нереди у Драчу непосредна посљедица скорашњега састанка Берхтолда и Санђулијана у Арбанији?

„Тајмс“ осуђује сваку посебну акцију у Арбнији, ма с које стране долазила, те препоручује, да остале Велике Силе не допусте ни Аустрији ни Италији да тамо предузму што на своју руку.

И остали угледни енглески листови песимистички посматрају развој догађаја у Арбанији.

Изјава Есад паше

Есад паша дао је новинарима у Риму изјаву, да је он потпуно невин. *Он је,* каже, *жртва сплетака.* Никакве везе није имао са устанком у Драчу. Служио је вјерно својем књазу и својем народу. Он жели да Арбанија буде јака и независна. Књаз је заведен и преварен. Књаз ће се убрзо увјерити, да је Есад паша протјеран, да би се од књаза лакше могло чинити што се хоће. За сада, завршава Есад паша, *не може и не смије ништа више зборити.*

Ова је изјава у Италији створила праву буру. Протумачена је као да је управљена противу Аустрије.

Нове оптужбе

Талијански листови износе нове оптужбе противу Аустрије због протјеривања Есад паше. Књаз Вид, вели „Коријере дела Сера“, скида сваку одговорност за Есадово хапшење. Лист „Штампа“ јавља, да је талијански капетан Кастолди питао књаза, има ли доказа о Есадову издајству, и кад је одговорио да нема, Есад паша је поведен на талијански пароброд, који га је одвезао у Италију.

Малисорска гарда.

Из Драча с поносом јављају бечким листовима, да је скадарски арцибискуп послао Књазу Виду 130 Малисора католика с неколико свештеника, који имају задатак, да као гарда чувају живот Књаза и његове породице.

Ова гарда, коју воде попови, стигла је у Драч, а сјутра дан по њеноме доласку Књаз Вид је са фамилијом напустио двор и спасао се на талијански ратни брод у драчкој луци!

Нема интервенције.

Биће да је неко због смутња у Арбанији желио интервенцију, јер у противном берлински листови је не би толико осуђивали. Из Берлина опет долази опомена, као оно кад је тражена ревизија букурешког уговора о миру. Берлински „Локаланцајгер“ јавља, да се међу кабинетима Великих Сила воде преговори у циљеви, да се у Драч пошљу војни одреди и осталих држава, који ће, уз аустриски и талијански одред, чувати Књаза Вида. Ови ће одреди имати карактер међународне полициске мјере, а никако интервенције.

Нова Есадова изјава

Есад паша дао је талијанском листу „Штампи“ ову изјаву:

Ја сам жртва од Аустрије подржаване националистичке странке и холандешких официра. Овијех дана раздијелио је бискуп Касори међу националисте 150 пушака. Ови су први напали на моју кућу. *Ја сам тврдо убијеђен да сам жртва завјере, коју је противу мене сковала Аустрија са холандешким официрима. Докази о томе брзо ће бити у мојим рукама, и они ће имати трајну вриједност за историју Арбаније.* Књаз је обманут.

Посљедице преврата

Посљедице преврата у Драчу и протјеривање Есад паше никако не могу бити добре за мирно напредовање Арбаније. Сви страни дописници слажу се у мишљењу, да ће догађаји у Драчу повући за собом низ нових изненађења. Да ли ће се иста појавити одмах, или мало касније, споредно је; тек, Арбанија се неће умирити, прво: што сама у себи нема услова за мир, друго: што јој сплетке са стране не даду мира. Мусломанско становништво, које је у већини, огорчено је услед протјеривања Есад Паше, који је био најистакнутији његов представник. Тирана, главно уточиште мусломана, већ се побунила, а она је и сувише близо Драчу, а да би Књаз Вид тамо могао спокојно живјети. На даље мусломанско становништво је озлојеђено, што Књаз Вид, по препоруци са стране, унапређује католике и највише се овима окружава. Земља је разривена вјерским страстима и супротностима, међу којима је тешко одржати на висини државну вољу.

Жеље и дјела

Поводом најновијих догађаја у Драчу понеки бечки листови, међу њима и они, који тумаче мишљења мјеродавних кругова, сумњиче сусједе Арбаније. Не износе ништа стварно, чиме би могли доказати и сумњу у исправност арбанашкдх сусједа, већ подмећу, како балкански сусједи Арбаније желе анархију у њој. Ово је прави цинизам вука, којем је овца тобоже мутила воду. Кад би и било код сусједа Арбаније каквих тајних злурадих жеља за анархијом у њој, ипак оне не би могле бити основ оптужбе. Од жеља до дјела велико је растојање. Цијелом је свијету познато, да међусобне жеље Аустрије и Италије не иду на добро једне или друге стране, али ипак оне су на дјелу у савезу. Арбанија у почетцима није створена ради њенога добра, него ради зла својих балканских сусједа, и поред свега тога ми јој желимо мира и среће, јер налазимо да је срећена и у истини независна Арбанија залога и нашега мира. Стварање баука од тобожње мржње сусједа Арбаније противу те слабе творевине дипломатије, чини нам се, да има намјеру, да се одврати пажња од легла праве опасности за арбанашку независност и скрене на ону страну, гдје сада не постоји.

Њемачка спољашња политика

— Говор државног секретара Јагова —

Рајхстаг је усвојио на другоме читању продужење турско њемачког трговинског уговора, а затим је отпочео друго читање буџета министарства иностраних дјела. У почетку дискусије узео је ријеч државни секретар г. Јагов и рекао: од посљедње изјаве канцеларове *пойуштање односа у сйољној йолитици Европе найредовало је.* Надамо се да је пречишћавање ситуације послије балканског рата у извјесној мјери довршено уговорима о миру у Лондону и Букурешту. Наравно треба што већма жељети да ни једна од заинтересованих страна не прави сметње стварном извршењу ове одлуке, него напротив да све тешкоће, које су неминовне послије тако једног великог преокрета, буду регулисане путем споразума.

Послије великих искушења, кроз која је прошла пријатељска огоманска импе-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

рија, држимо да ће њено обнављање, које је она себи поставила за циљ, имати успјеха, ако се радним елементима на територији огарантује мирна коезистенција. Тај факт, што се турска влада по савјету Великих Сила ријешила да уведе реформе у Јерменској, поставља један срећан симптом и даје наде да ће се и овај дио Турске развијати под добрим условима. (Пљескање).

По том побједилачке балканске државе могу само у миру и реду економски и културно развијати њихове територијалне тековине, те се надамо, да ће и сви заинтересовани и у будуће помишљати да регулишу њихове ствари мирним путем. Ми ћемо се старати да радимо у овоме смислу докле год то буде у нашој моћи.

Што се тиче Арбаније, посљедњих дана кроз штампу биле су пуштене разне вијести. На првом мјесту јасно је, да је нови књаз, коме је била повјерена мисија да организује и економски уреди нову земљу, — имао веома тежак задатак; поред тога дошло је још и опирање неколиких племена у разним дјеловима земље, која нијесу хтјела да приме ново стање ствари. Грчка се је према жељи Великих Сила ријешила да повуче своје трупе из јужне Арбаније, а и сама арбанска влада изгледала је расположена да учини извјесне уступке Епиротима. На посљетку како се и контролна комисија примила да посредује између побуњеника и албанске владе, то се можемо надати да ће и тамо бити васпостављен ред. На сваки начин, пошто су услови за живот тек у почетку и како земља није навикнута на строге уставне форме, то треба бити обазрив и не судити стање ствари оним мјерилом на које смо навикнути. У посљедње вријеме пуштене су кроз штампу многе сензационе вијести. Међутим изгледа нам, не постоји ни један разлог, да сматрамо постепену консолидацију Арбаније као утопију.

Ако бацимо један поглед на минуле балканске догађаје, можемо са задовољством констатовати да је једнодушно и чврсто држање Тројног Савеза, уз пријатељску помоћ Енглеске, Русије и Француске, допринијело да буду сачувани интереси савезничких монархија. (Пљескање). У томе погледу ја се слажем са мишљењем које је ту скоро изразио аустриски министар иностраних дјела.

На већу заслугу за оно, што се до сад десило, ваља приписати паметном, умјереном и помирљивом држању Румуније. Велика мудрост њеног суверена и њене владе дају гаранције да ће се румунска влада придржавати политике, која је одвела успјеху и да ће, ослањајући се на старе пријатеље, учествовати у одржању мира, *васпостављеном букурешким и лондонским одлукама.* (Пљескање).

База, којом се до сада њемачка политика руководила, служиће нам као вођа и у будућности, имајући правичну оцјену права и интереса других сила и симпатишући у пуном смислу ријечи развитку балканских држава, ми ћемо одлучно и чврсто бранити наше сопствене интересе, а тако исто и интересе наших савезника, *у свакој прилици.* (Живо пљескање).

Наши односи са Русијом у посљедње вријеме јако су занимали јавност. Канцелар веома жали што није у стању да учини сљедећу изјаву: Судска одлука против њемачких авијатичара изазвала је пошљедњих дана велику узбуну. Ми смо тражили од руске владе да нам што прије саопшти разлоге одлуке. Док их не добијемо, морамо се уздржати од дискусије по овом питању. Нема сумње да се покрет против Нијемаца, који још одавно провијава кроз један дио руске штампе, у посљедње вријеме повећао и да је довео до систематске кампање против нас. Као и пред комисијом г. Јагов протестује против покушаја да се њемачка влада учини одговорном за неколике манифестације у њемачкој штампи. Реакција, која је наступила у Њемачкој, била је посљедица кампање, коју је био предузео један дио руске штампе. И ја могу поновити само оно што је канцелар рекао прије годину дана: Ми не познајемо никакав стварни контраст, који би спрјечавао мирну коегзистенцију Русије и Њемачке. Исте таке тешкоће које се могу ускоро појавити односно трговинске политике, биће савладане ако буде добре воље и од једне и од друге стране. Због тога је за осуду вјештачки изазивати антагонизам и дражити масе. *У наше и сувише нервозно вријеме играти се великим утицајем штампе то значи играти се ватром.* Та врста узајамног изазивања неће допринијети повољнијем ријешењу питања. (Врло добро). Г. Јагов се нада да ће се обје владе са успјехом одупријети овим опасним искушењима; мир ће најбоље бити очуван пријатељским и здравим сусједничким односима: то је историја доказала. Имам разлога вјеровати да ће се и руска влада, и поред ове кампање чврсто држати и полагати на ове старе односе пријатељског сусједства приликом преговора о појединим питањима.

Г. Јагов жали што не може учинити саопштења односно преговора са појединим државама пошто они нијесу довршени. Преговори са Енглеском воде се у пријатељском правцу, какав у опште постоји у односима енглеско-њемачким. (Пљескање). Водили смо преговоре и са Француском, али они се у главноме тичу финансиских и техничких питања. Г. Јагов, стављајући се на политичко гледиште, радује се ако постигнемо да са нашим западним сусједом дођемо до споразума који би искључили судар. Сви ти преговори везани су једни с другим. Према томе не би било у интересу саме ствари кад би изнијели на јавност поједине дијелове постигнутог споразума.

Г. Јагов завршава свој говор овим ријечима: ми радимо свом снагом на великом задатку да осигурамо наш географски положај, *који није најсрећнији и да изнесемо пред свијет економску и културну снагу Њемачке.* Ми немамо никаквог разлога да презиремо успјех ако би он дошао не наједанпут, већ постепено, али с мјером постајући све већи. (Живо одобравање).

Конкордат Србије и Ватикана

Биоградска „Правда“ јавља, да је потписан конкордат између Србије и Ватикана и он садржи ове клаузуле:

1. Краљевина Србија установиће посланство код Свете Столице.

2. За Краљевину Србију установљава се једна надбискупија са сједиштем у Биограду.

3. Досадашње бискупије за Нови Пазар, Скопље и Призрен, које су биле под протекторатом аустријског цара, стављају се под власт биоградске надбискупије са сједиштем бискупа у Призрену и Скопљу. Бискупи ће полагати заклетву на вјерност српском Краљу.

4. Краљевина Србија установиће у Призрену један велики семинар за васпитање католичког клира у Новој Србији.

Конкордат је закључен, и ако је аустро-угарска дипломатија преко свога посланика књаза Шенбурга - Хартенштајна ометала његово потписивање. Има се захвалити руском посланику Нелидову, који је посланик Русије у Ватикану, што је Србија ипак дошла до конкордата. Његов утицај је био врло велики. Аустрија је стално пледирала за то, да се католици оставе под протекторатом аустриског цара. Она је наводила Ватикану разлоге за то, па је чак и подносила рачуне, шта је све до сада потрошила на католицизам у новим крајевима.

Годишњи рачун скадарског конзулата за издржавање католичког свештенства износи на примјер 1 370.000 круна. И ипак је Ватикан поступио по жељи Русије, а не Аустрије.

Италија и Аустрија

„Коријере Дела Сера“ у чланку из Рима наводи, да изјаве аустроугарског министра иностраних дјела у делегацијама стоје у супротности са дјелима Аустрије, која се једнако утврђује на аустро-италијанској граници. Нашто толико оружање и утврђивање према Италији, својој савезници? Тај феномен не може проћи неопажен, нити Италијани могу бити према њему равнодушни.

Један хрватски народни посланик тврдио је, да је Италији потребна Аустрија, али не Аустрији Италија. За цијело тај хрватски посланик има неке нарочите погледе кад тако тврди. Он се ваљда није запитао шта би била Аустрија учинила посљедњим балканским ратовима без Италије; шта би било с Албанијом да је Италија само о себи водила рачуна, а не и о савезници, да се је споразумјела са Бугарском, Србијом и Грчком. Доста је било обезбиједити за себе Валону и осигурати се још на неком мјесту, па би се балкански проблем био ријешио на много друкчији начин.

Да је поменути хрватски посланик на то мислио, увјерио би се да је на кривоме путу.

Граф Берхтолд је изјавио, да Аустро-Угарска нема с Италијом никакву нову обавезу на источном Средоземном Мору.

Таква изјава може задовољити друге Велике Средиземне Силе, али са италијанског гледишта она се мора друкчије посматрати. Јер ако остале двије савезнице немају према Италији никакве обавезе на истоку Средиземног Мора, зар у томе случају није Италија упућена да се споразумијева са другим Силама, које нијесу њене савезнице али које интересује Средиземно Море.

Наша влада није у томе питању ништа учинила; нити се осигурала савезницима нити се споразумјела са другим Силама, несавезницима.

Одговор на ово питање лежи у самим фактима. Консулта је радила без опрезности и без такта — што није ни најмање ласкаво по нас.

Привредни напредак Срба у Угарској

Загребачки „Привредник“ пише:

Прије једно 24 године основали су Срби у Новом Саду Централни Кредитни Завод са главницом од 200 хиљада форинти (400.000 круна), а 1895. године основана је Српска Банка у Загребу са 3 милиона круна. — То су били онда, па су и данас, наши највећи новчани заводи, који сад заједно располажу већ са 56 милиона круна. И прије тога било је неколико српских новчаних завода, али су се — као што је познато — све више у туђој мјешавини губили и у туђе руке прелазили, а кад се основала Српска Банка, прогледали су Срби на све стране. Данас имамо на 150 чисто српских новчаних завода, на 37 Српских Земљорадничких Задруга. Наши Срби тргли су се — хвала Богу — на све стране нагло и успјешно. Србин се препородио готово свуд из темеља, а и онај који неће, нема сад више куд, већ и онај посљедњи мора и мораће напријед. Данас располажу речена два највећа српска новчана завода, који су са 3½ милиона почели, као што рекосмо, са главницом, резервом и улозима са неких 56 милиона круна. И да би се цио наш привредни покрет и рад према данашњим проширеним приликама усавршио, то су се, по предлогу Лазара Дунђерског и под његовим водством, споразумеле управе новосадског Централног Кредитног Завода и Српске Банке у Загребу, да се споје ти наши највећи заводи те да онда великом снагом, као завод од 56,000.000 круна, прошире свој задатак, да цијелу снагу саберу, да рад још боље подигну. То је — као што рекосмо — велики напредак, велика тековина, а домашај те заједнице увидјеће и разумјеће убрзо и дјеца.

Пештански листови писали су ових дана, да сјем Пеште нема у цијелој Угарској ни једног новчаног завода, таког капитала и те снаге, а особито тога привредног значења, а ми морамо додати још и ово: Разлика је још и та, да у тој нашој Српској Банци има више од 6.000 Срба акционара, а сигурно још и више других учесника. Ми Срби знамо себе и све своје између себе, видимо између себе све шта се ради и како се ради, једном ријечи упућени смо у свему, пратимо свој рад и учествујемо сами у њему. А ко зна, ко прати, ко види шта се ради по речним пештанским и другим банкама, гдје Срби уопште никаква учешћа немају, гдје се на Србе најмање ко осврће, већ баш напротив? Зато утврђујемо и по хиљадити пут, да је за нас Србе велика тековина, кад се прибира цијела наша снага у наше руке, јер се тиме сваки дан све више ослобађамо туђег утицаја, туђе превласти, зависности и робовања туђинима.

Словенство

Швихино издајство доказано. У Прагу се, пред судом, водила главна расправа против уредника „Народних Листи“, кога је тужио бивши посланик Швиха због клевете. Швихи је добачено, да је плаћен шпијон државне полиције и да је за то примао мјесечно 400 круна. Швиха је био предсједник Клофачеве странке, па је полицији издавао тајне чешких политичара. Њега је издала госпођа Волдан, која је била писарица код полиције у Прагу. Њој је диктирао полицајни комесар Клима извјештај о своме шуровању са Швихом. У том извјештају спомињао је име „Винер“, али се касније забунио, па споменуо Швихино име. Клима је у свом извјештају изнио, како се упознао са Швихом и да му је овај рекао, да ће остати у Клофачевој странци, и ако је државни чиновник, јер хоће да је преведе у владин табор. Признао је, да се задужио због избора. Клима му је нудио зајам, али он на ту понуду није одговорио, него је рекао, да би могао много да учини, ако добије 50 или 150 хиљада круна у страначке циљеви. Послије тога су се Клима и Швиха често састајали и договарали, а Клима је лично давао Швихи шпијонску плату. Клима је госпођи Волдан рекао, да је Клофач идеалиста и поштен човјек, а Швиха је хуља. Кад се ова ствар открила, Клима је упозорио госпођу Волдан, да она не смије о томе говорити, јер да се заклела да чува званичне тајне, а она му је одговорила: Ја стојим под заштитом посланика Крамаржа, а заступам интересе чешког народа! Послије тога је Клима преметнуо фијоку у писаћем столу госпође Волдан. Крамарж је пред судом признао да му је г-ђа Волдан рекла: Не могу више гледати, како Швиха издаје чешки народ, па стога сам дошла, да Вам кажем, шта ради!

Швихин бранилац жели, да се преслуша и госпођа Волдан, а послије тога је Швиха и њу тужио због увреде части. Правник Пастика исказао је пред судом, да је од тајног полицаја Пенделичека дознао, да је Швиха у служби полиције.

Поротни суд је донио пресуду, којом се уредник „Народних Листи“ ослобађава од сваке одговорности, т.ј. доказао је, да је Швиха шпијон.

Дневник

Парастос Скерлићу. Управа Цетињске Читаонице приређује у недјељу 17. ов. мјес. у 11 час. прије подне у Влашкој Цркви парастос пок. д-ру Јовану Скерлићу, српском књижевнику. Надамо се да ће цетињско грађанство својим многобројним присуством увеличати одавање јавнога пијетета спрам успомене на тако рано преминулога заслужнога сина српског народа.

Оскудица у води. Како је готово цијело прољеће доста суво, већ се је почела осјећати на Цетињу оскудица у води. Општина је позивом опоменула грађанство да у највишој мјери воду штеди.

Питање о води за пиће на Цетињу толико је тешко, и оно се никако не скида са дневнога реда. Оно усљед наглог повећања становништва у пријестоници постаје све теже. У читавоме низу питања о уређењу наше пријестонице оно би требало да стоји на првоме мјесту и његовоме ријешењу ваљало би што прије приступити.

Вријеме. Од јутрос се небо наоблачило, прије подне је била отпочела падати ситна киша, која је одмах престала. По подне се опет изведрило и продужио је дувати југоисточни вјетар.

Арбанска брига

Под овим натписом доносе бечке новине „Arbeiter Zeitung“, бр. 138., уводни чланак, пред којим су као мото стављени цитати из пријестоне бесједе и једна алинеа из Берхтолдова експозеа. Цитати гласе: „Ступање на пријесто принца Виљема од Арбаније даје јемство за успјешан развој нове књажевине“. Пријестона бесједа од 16. (29.) априла: „Ступањем на пријесто Књаза Виљема свршено је стварање самосталне арбанске државе, а неподијељено одушевљење, којим је арнаутски народ дочекао новог господара земље, повољан је предзнак за успјех његове узвишене мисли.“ Експозе грофа Берхтолда од 16. (29.) априла.

Што се догађа у Арбанији? Оружане банде сељака примакле су се Драчу на два сата хода и грозе главноме граду мале државе. Ухапшен је Есад паша, што је водио у Највид арбанску депутацију да Виљему фон Виду понуди „круну и пријесто слободне независне Арбаније“. Паша је одведен на аустроугарски ратни брод и „стављен књазу на расположење“. С аустријских и талијанских бродова дошли су војници да у Драчу одрже ред и сигурност. Бог зна да је у Арбанији друкчије, но што је прије три недјеље причао добри Берхтолд за кога је тада већ било „свршено“ стварање и уклоњене све тешкоће „узвишеној мисији“ увезенога књаза. Једва што је свршио свој чувени експозе, Епирци су почели наступати и књаз им није могао ништа но је позвао у помоћ контролну комисију, која преговара о закључењу мира. И сад ето устанка у унутрашњости земље који обори све што је донекле било срећено! Још се не зна право како је дошло до боја о ком се из Драча јавља на тако чудан начин — јер су тамо прво научили лагати и телеграфовати — и ко заправо ухапси господина министра војног, али сумње нема да ствари стоје у Арбанији врло лоше и да се положај књазу подрива са свих страна. Његова владавинска моћ сва је у ратним бродовима Аустро-Угарске и Италије што су пред Драчом и у војницима, које му њих двије дадоше као неку врсту тјелесне страже. Наравски да се мора донекле водити брига о кукавноме књазу пошто га увукоше у луду пустоловину, и не излагати га Еса-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNEGORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

довој „тјелесној стражи“ као незаштићену жртву. Није радосно то увлачење наших војника у арнаутске ствари, а рећи се мора да је искључено да би се шта више могло урадити за књаза. Ствар почиње искрцавањем пар стотина мрнара и могао би се из ње лако излећи рат, који ће у Арбанији створити „мир“ за новопеченог кнеза. Против тог злог наставка несрећних Берхтолдових идеја о Арбанији не може се довољно протестовати и то с нагласком.

Без сумње има много више ствари у Арбанији него то замишља дипломатска памет грофа Берхтолда. Овај одлични психолог народа вјерује, да је једна држава сграђена и готова, ако на географској карти стоје њене границе и ако има „владара“; да народ томе владару „одобрава“ све, а да телеграфирани ентузиазам није ништа друго него само израз големе љубави и вјерности, — то се само собом разумије. Та како да се арбанаска племена брину о чему другом, него да олакшају бриге свом владару, којега им је изабрао Берхтолд и Сан Булијано и да му његову „мисију“ направе лаком и угодном? Проматрајући из далека, чудновато је било понудити полудивљим Арнаутима за књаза једног њемачког гардијског поручника, који је до тада проводио живот великог господина, поред касарне, музике и позришта. Како да се одржи књаз у земљи, кога ништа, ама управ ништа не везује са „његовим“ народом, ни вјера, ни поријекло, ни историска успомена; који је у земљу дошао прије, него је угледао и једног Арнаутина, који чак не разумије ни језик народа којим управља?

Овај импорт књажева, које народи требају од једног извјесног дана да поштују као „прирођене владаре“ — имање и живот за нашега књаза од 8. марта! — већ је сам по се довољно смијешан и заправо поучан за упознавање праве истине о династичкој легенди; али дивљим племенима арнаутским послати као владара једног мекушног потомка велеградске културе, бесмисао је, уз пркос „општем одушевљењу“, којим је примљен. Арнаути би требали једног дрзмана, као што су и сами, народног књаза, који их познаје и разумије и способан је да састави из племена, која се мрзе и туку, нешто, што би изгледало макар из далека као држава. Али сироти дипломати заиста мисле, да књаз не треба, да се допада Арнаутима, него да је главна ствар, да се он њима (т. ј. дипломатима) допада и њихове планове покорно и спремно извршује. За грофа Берхтолда може се већ и то вјеровати да је слијепо вјеровао у тврдње Есад-пашине о вјерности и преданости његовој, и да је ствар сам себи представљао на онај начин, којим се такове ствари у читанкама дирљиво приказују: Стари сплеткар Есад-паша гори од жеље, да служи своме књазу и да га чува од сваке опасности. И како би зачуђено гледао гроф Берхтолд, који као дипломата потиче директно од Метерниха и Рехберга, кад би му се причало да је велика опасност по Арбанију, што неке фамилије узурпирају земљишта. Та то барем неће бити каква вилика државна брига ! Наравно, да је свако морао предвидјети, да ће у Арбанији и често и скоро ићи ствари на горе; али што изненађује, то су дјетињске претпоставке, којима је пошао на рад оснивалац држава Берхтолд.

Књижевност

† **Јован Скерлић.** Поводом смрти Јована Скерлића написао је проф. на београдском Универзитету Богдан Поповић о прерано преминулом српском књижевнику у „Политици“ овај чланак:

„У нас се још довољно не зна вриједност наших добрих људи у поређењу с добрим, познатим, крупним људима на страни. Као млад и мали народ који је доцкан ушао у коло културнијих народа ми се још нијесмо од тога одвикли да туђе сматрамо као више од онога што ми можемо дати. Српски народ је, међутим, и на просвјетном пољу, и у најновије доба, произвео људе који се по својим способностима и свом раду могу мјерити са крупним, даровитим и вриједним људима других народа. Само мања позорница на којој су своју улогу играли, и мањи број гледалаца, нијесу допустили да њихов рад добије већу ширину, да постигне шири утицај, и да гласније одјекне по свијету. Ја те људе знам, као што их и други знају, у великом броју, одарене разним врстама духа и дара, и украшене свима врлинама културнога човјека.

Између свих тих наших крупних људи, ја не знам ни једнога поред којега, све у свему узевши, Скерлић не би могао стати као потпуно раван. И по особинама моралним, и по особинама умним, и по активности, он је био један од ријетких људи новога Срства. Ја који га познајем двадесет година, који сам га гледао како се развија као ђак, човјек, писац, јавни радник, свједочим пред својим народом — а моје ће свједочанство потврдити огроман број људи чија ријеч важи бар као моја — да нијесам видио, понекипут под нешто опоријом спољашњошћу, чистије срце, правију душу, смијелијег, неустрашивијег борца за правду и истину од њега. За двадесет година скоро посведневних односа са њим, у заједничком раду, у честим разговорима, у најразноврснијим приликама, крупним и ситним, у којима се човјек тако лијепо сав покаже, ја нијесам никада чуо из његових уста ни једну једину ријеч која не би била права и поштена до своје најдубље сржи; нијесам наслутио ни једно неискрено осјећање. У овом животу који је пун бусија и замака, у којем и најбољи понекад, тренутно, посрну, ја не знам да је он икад учинио икакав компромис са својом савјешћу. Широка, великодушна природа, он није имао ни сјенке зависти према својим такмацима. Милостив према потребитима, непоколебљив ослонац за друга, пријатеља, и за свакога коме је његова помоћ била потребна, он је прошао кроз живот, користан свима добрима и за сваку добру ствар, без колебања, без позе и скроман. Он је више пута био у тешким приликама, ја можим да знам на теже: ни у једној од тих, он није ишао другом линијом до правом. Био је добар, био је мушко, био је човјек.

Његова интелигенција била је равна његовој моралној снази. Сав његов рад свједочи о правој и изванредно јасној памети његовој. Он је на први поглед — често и у најтежим стварима — погађао истину. Било је прилика кад је имао да суди о стварима за које га његова ранија читања и размишљања нијесу била спремила: благодарећи интуитивној моћи праве и јасне памети, која умије да суди по аналогијама, и која ранија лична искуства може на тај начин да доведе у везу с новим, и да их на нова прошири, он је давно тачан суд. Ја сам се више пута тој његовој правоумности и проницљивости дивио. Међу интелектуалним особинама, од ове нема више; ко њу има тај се од другова разликује само по учености и по степену; разлике у природи, у каквоћи, нема.

Упоредо с том проницљивошћу ишла је снага обујмања. Огромну грађу сређивао је он моћно и лако као неком силном руком, која крупно камење ређа као и камичке, која у темеље баца стијене, а тле покрива најјаснијим, најпрегледнијим мозаиком ситних појединости. Да је као стилист био ненадмашан, то је свакоме познато. Остављајући његова крупна дјела, у којима се стилистички дар састоји једним дијелом из јаке логике, узмите његове омање огледе: било да је писао о моралисту Шанфору, о Мислима филозофа Б. Кнежевића, о Коштани пјесника Б. Станковића, о политичару Анту Старчевићу, он је давао ненадмашне узорите саставе богоданога стилисте.

Ко ће окарактерисати његову огромну и разноврсну активност?

Требаће времена док се томе прикупе подаци. Библиографија његових радова, остављајући њихову вриједност на страну, не уступа ниједној наших других радника. Његов наставнички рад је био један од најсјајнијих, најсвјеснијих и најплоднијих на нашем Универзитету. Шта су података од њега добили, колико су мисли од њега чули, у каквом говорничком облику, колико су се научном раду свикли у његовом семинару, — то потпуно знају само његови ђаци, које сам данас, кад сам дошао на час, затекао уплакане. Што се савјесности тиче, један примјер нека је довољан за остале: Скерлић је за све вријеме свога наставничког рада изостао од својих часова свега двапут, по два дана: први пут кад му је умрла сестра Јованка, други пут за вријеме његове посљедње дводневне болести која га је и однијела, учинивши да одсад за свакад изостане од њих. Колико је живота, полета и утицаја дао и прибавио Српском Књижевном Гласнику, то знамо не само ми, у границама Србије, но све Срство, сва Југославија, све Словенство. Њега знају у Петрограду, у Прагу као и у Дубровнику, Загребу, и Љубљани. Оно што је данас Српски Књижевни Гласник, — Гласник дугује само њему. Уз то је налазио времена да буде врло активан члан дугог низа одбора, просвјетних вијећа, савеза, друштава, Академије; да се бави политиком, у којој је годинама учествовао поштеним и сјајним чланцима у дневним листовима, док најзад није постао народним послаником, — не напуштајући ниједну од дотадашњих дужности. Од тога доба настаје познати, велики низ његових јавних предавања и говора, књижевних, просвјетних, политичких, у Скупштини, по цијелом Срству, у Југословенству, и прије недјељу дана, посљедње, у Прагу, које се може сматрати као непосредни узрок његовој акутној болести, која га је, усправљеног усред његова дјелања, као да је громом погођен, оборила да се више никад не дигне. Скерлић је умро у служби свога народа.

Умро је не дочекавши четрдесету годину. Ја сам много пута, прелиставајући историју књижевности, умјетности и науке наилазио с тугом на сличне случајеве. Коређо је рођен двадесет година послије Микел Анђела, а умро је у својој четрдесетој години тридесет година прије њега! Скерлић је умро три године млађи од Коређа.

ТЕЛЕГРАМИ

Револуција у Арбанији

Рим, 10 маја

Агенцији Стефани јављају из Драча да су усташи освојили Тирану. — Бечки Кор. Биро.

Драч, 10 маја

Као што издаје један слуга Есад паше, овај је најмио четири човјека, дао им бомбе и послао их у Драч да изврше атентат на књаза 6. маја. Кад су прегледаване земље Есад пашине у Шијаку, ухапшено је више сумњивих особа и заплијењено је пушака и муниције. — Б. Кор. Биро.

Драч, 10 маја

Синоћ је стигло у Скадар 130 католика Малисора да се ставе на расположење књазу као гарда. — Бечки Кор. Биро.

Рим, 11. маја

Агенција Стефани сазнаје из Драча да су Малисори одрекли послушност да пођу против усташа, изјавивши да су они у Драчу само зато да заштите књаза. — Бечки Кор Биро.

Рим 11. маја

Арбанашка жандармерија, под командом холандских официра, пошла је против усташа у Шијаку, под заштитом артиљерије која је понамијештана по брдима око Драча. — Бечки Кор. Биро.

Рим, 11 маја

Усташи напредују према Драчу. Књаз, књагиња и њихова пратња укрцали су се на италијански ратни брод „Мисурату“. — Бечки Кор. Биро.

Рим, 11. маја

Агенцији Стефани телеграфишу из Драча да је контролна комисија пошла у сусрет усташима да с њима преговара.

Усташко изасланство дошло је у Драч са контролном комисијом, тражећи да говори с књазом. Књаз Вилхелм у пратњи главног штаба и италијанског адмирала сишао је на то с брода. — Бечки Кор. Биро.

Рим. 11. маја

Европљани су се укрцали на италијанске бродове.

Усташи су заробили четири холандска официра. — Бечки Кор. Биро.

Пола, 12 маја

Крстарица Санкт-Георг и два торпиљера добили су заповијест да се упуте за Драч. — Бечки Кор. Биро.

Драч, 12. маја

Синоћ, у 9 сати у вече, књагиња се искрцала са ратног брода „Мисурате“ на копно. Само књажева дјеца остала су на лађи. На књажево захтијевање, италијански морнари поново су се искрцали да чувају књажеву палату. Ноћ је прошла мирно. Очекују се усташки парламентари да преговарају с књазом. На суву се налази само италијански одред да штити књаза и посланства. Бјегунци се постепено искрцавају са бродова. — Бечки Кор. Биро.

Туркан паша

Беч, 10. маја

Туркан паша отпутовао је вечерас за Драч. — Бечки Кор. Биро.

Болест Франца Јосифа

Беч, 10. маја

Пошто су знаци бронхијалног катара слаби, опште царево стање је задовољавајуће. Цар се јуче шетао на чистом ваздуху и шетња му није нашкодила. Ради тога неће се више објављивати биљтени о царевом здрављу. — Бечки Кор. Биро.

Франц Јосиф оздравио

Беч, 13 маја

Царево здравље држи се и даље одлично. — Бечки Кор. Биро.

Алфред Рустем беј

Цариград, 10 маја

Алфред Рустем беј Билински, бивши турски министар на Цетињу, прешао је на Ислам. — Бечки Кор. Биро.

Говор г. Сазонова

Петроград, 11. маја

Г. Сазонов, Министар Спољних Послова, изјавио је у Думи да жели да одржава односе пријатељског карактера са Аустро-Угарском. Русија је играла на Истоку помирљиву улогу и наставља традиције наклоности и непристрасности према свима балканским државама. Он се нада да ће оне продужити мирољубив рад у новим крајевима да тако задобију љубав нових поданика. То је једини услов узајамног зближења балканских држава.

Будућа посјета Царева румунском краљу у Румунији даће новог подстрека руско-румунском зближавању.

Русија пажљиво посматра догађаје у Арбанији у колико се они тичу интереса сусједних земаља. У погледу унутрашње реорганизације Турске, Русија ће јој вазда бити у помоћи. — Бечки Кор. Биро.

† Кошут

Будим-Пешта, 12. маја

Кошут умро јутрос у 4 сата. — Бечки Кор. Биро.

Есад паша

Рим, 12. маја

Есад паша допутовао је овамо у поноћи из Напуља. — Бечки Кор. Биро.

Рим, 13 маја

„Трибуна“ јавља да је Есад паша конферисао са Маркизом ди Сан-Ђулиаином, министром иностраних дјела. — Бечки Кор. Биро.

Затишје у Драчу

Драч, 13 маја

Усташи су пустили све заробљенике. Књаз је пошао к предстражама. Становништво је потпуно без бриге. — Бечки Кор. Биро.

Сјенокос

Будим-Пешта, 13. маја

У аустриској делегацији изјавио је гроф Берхтолд, поводом аустриско-црногорског инцидента код Сјенокоса, да је Аустро-Угарска предложила црногорској влади да мјешовита комисија испита положај земљишта. На тај приједлог који је потекао из жеље да се наставе и даље односи доброг пријатељства

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

са црногорском владом, није још добивен одговор.

Иза тога је делегација усвојила тајни фонд буџета министарства иностраних дјела поименичним гласањем. — Бечки Кор. Биро.

Криза у Србији.

Из Београда јављају: Влада је одлучила да остане на управи земље и да ради са већином коју има.

На потоњу скупштинску сједницу дошло је 88 посланика владиних, дакле четири више него што их је било потребно за кворум. Чим се то сазнало, Главни Одбор самосталне странке држао је сједницу на којој је одлучивао шта да се ради. Послије кратког савјетовања ријешено је да самостална странка настави опструкцију. Та одлука саопштена је напредњацима и националистама и они су је одмах усвојили.

Тако је јуче прије подне, чим је почела сједница, устао самостални посланик Драгутин Пећић и у име своје странке изјавио да је сазив и држање јучерашње сједнице противио пословнику скупштинском јер се послије растурене сједнице, на којој је прекинута дебата о Драшковићевој интерпелацији, односно о сукобу официра и владе, морала закључити друга сједница с истим дневним редом. Да не би били саучесници у том гажењу закона, самостални посланици напуштају скупштинску сједницу. Заједно с њима излазе и напредњаци. Послије изјаве Стојана Рибарца чине то исто и националисте.

Послије тога устао је социјалистички посланик Драгиша Лапчевић и протестовао што је влада допустила насртај милитаризма на власт и што није ништа против тога предузела. Али он протестује у исти мах и зато што опозиција напушта сједнице, мјесто да образује блок, који би нагнао владу да распише нове изборе.

Кад је владина већина остала сама у дворани, устао је посланик и бивши министар Настас Петровић, изјављујући да је поступљено разумно и правилно, јер би иначе, да је остао исти дневни ред, дебата о једној интерпелацији трајала колико год се хоће, што изрично забрањује пословник.

Затим је предсједник владе Пашић учинио ово саопштење:

„Радикална странка водила је деценијама борбу за увођење парламентаризма. У томе великом интересу она је, за вријеме дебате о буџету, пристала условно на сазив Велике Народне Скупштине, али опозиција је поновно изазвала сукоб са владом и тај сукоб има да ријеши народ. Има се ићи на изборе, али томе још није вријеме, док се не ријеше још нека питања.

Будите, овдје на окупу — завршио је Пашић, обраћајући се посланицима — да радимо, а ако дође до избора, народ ће пресудити ко је у праву“.

Пашићева изјава поздрављена је клицањем и пљескањем. Тада је предсједник скупштине Николић позвао посланике да гласају одобравају ли рад предсједништва Скупштине и владе односно дневног скупштинског реда, по коме се више не може говорити о Драшковићевој интерпелаци. Свих 87 посланика гласало је одобравајући то. Пошто је утврђен дневни ред за идућу сједницу, закључена је сједница.

Међу опозиционим посланицима нема споразума о том шта да се чини, ако влада падне. Њихова заједничка акција у томе је да се влада обори, а послије би се тек имало преговарати о учешћу у земаљској управи.

Забавник

Судбоносан ускршњи пољубац. У Петроградском истражном затвору сједи данас тужно и скрхано један млад руски ђак и чека на своју осуду, која ће се без сумње састојати из: прогонства у Сибирију. А све то за један пољубац, руски ускршњи пољубац! Познат је руски обичај да се на ускршње јутро пријатељи и знанци, слично као и ми, поздраве са: Христос воскресе! и Ваистину! и да се при том још и — пољубе. Али, француска колонија у Петрограду није примила овај обичај и у томе лежи трагика младог руског студента. Он је, први дан овогодишег Ускрса, страсно загрлио и пољубио дражесну француску студенткињу г-цу Лизу Алиберт. Он је већ дуго уздисао за њом и држао је да је прилика за пољубац сад или никад. Али, млада дама стресла се сва од ужаса, викала је у помоћ тако очајно, да је њен брат, који се бавио у сусједној соби, као бјесомучан дојурио и окомио се на ускршњег госта. Удари га по лицу, на што млади Рус, скоро бесвјесан од гњева, зграби револвер из џепа и опали га на нападача. Срећом га није погодио. Затим одјури Иванов — тако је име ђаку — као олуја на улицу, сједе на један аутомобил и са запетим револвером, заповједи шоферу да тјера што брже може. Крај овој ствари била је дивља трка за аутомобилом. Полиција је гонила „злочинца“ на три аутомобила. Иванов је још пуцао и на гонитеље, али без дејства. Најзад полиција, помоћу студентовог шофера, стигне бјегунца и ухапси га. Сад је, дакле, притворен и оптужен због непокоравања власти и покушаја убиства.

Сан и душевни рад. Сан је веома потребан, да се тјелесне и нарочито душевне способности одрже. Важнији него храна, као што је доказао професор Вајганд. Одрастао човјек мора дневно најмање 7 сати спавати. Ако му се од тог ускрате 3 сата, одмах му опадне моћ памћења. Ако му се укине 6 сати сна, спорије мисли и за 70 процената теже схвата. Док ако ма и три дана не једе, не опажају се ови појави И кратко прекидање сна више шкоди него дуже ускраћивање хране. По опитима на животињама испоставио се занимљив појав, да је мозак оних животиња, које су гладовале, био пун крви, док је празан био код оних, које нијесу спавале.

О Фридрику Великом, забиљежене су и ове анекдоте. Један пуковник, који је пијанство тако исто мрзио као и сам владар, јави краљу, да један од његових часника пије. На маневрима матрио је Фридрих нарочито чету тога часника, но опази, да се баш та чета необично одликује, док се онај пуковник са својим момцима доста слабо показао. Кад су маневри били готови, дојаши владар до пуковника и рече му сасвим тихо: „Знате шта, — пијте и ви!“ — Једнога дана потужи се Фридриху Великом нека дама на сурово поступање свога мужа. Муж је, вели, непрестано злоставља и грди. Краљ одговори: „То се мене ништа не тиче!“ Али дама настави: „Али, Величанство, он и о Вама ружно говори!“ „То се опет вас ништа не тиче!“ — одговори краљ и пође даље.

Њух у животиња. Најоштрије развијено чуло њуха, веле, да имају јастребови; они могу добру храну да њњуше у даљини од 60 километара. И слон има фини њух. Човјека осјети на километар даљине. Пси могу лако наћи траг својег господара и у улици пуној свијета. Новоселандска птица оптерикс има тако оштро развијено то чуло, да њњуши, н. пр., црва, који је прилично дубоко заривен у земљу.

Опасности телеграфије без жица. „Матен“ извлачи из заборава један од највећих губитака француске ратне морнарице. Зашто је оклопњача „Јена“ одлетила у зрак? И долази до закључка, да се је то ваљда догодило ушљед валова електрике који су имали да отпреме какве вијести, али су допрли до спремишта барута и брод са већином момчади разбиле. Та је тврдња побудила у француској наравно узрујаност, а то тим више, што је те тврдње учинио тобоже члан сенатскога одбора, који је у своје вријеме имао да истражи узроке несреће. То питање је дакако од интереса за све земље, гдје има телеграфије без жица, јер се свима то може догодити. На то је и „Голоа“ од своје стране управио циркулар на све физичаре француске о том питању. Резултат бијаше: један физичар сасвим околиша, други допушта далеку могућност, да електрични валови уз особите услове могу катастрофе проузроковати, а други опет тврде, да је уз данашње стање знаности апсурдно сводити експлозију „Јене“ на валове. То предсједник Сорбоне, професор Апел образлаже тиме, да би онда морале дневно велике несреће догађати се, јер се сваки дан без жица брзојавља. Не види се ни то, зашто би баш француска, а не енглеска, њемачка и друге флоте, морале тако страшно трпити. Бранли, један од првих француских стручњака вели, да су то све уображене погибељи.

Празновјерице владара. Из историје се види како су најзначајнији владари свих доба били празновјерни. Они су вјеровали чвршће но обични смртни да од судбине зависи добро и зло земаља и народа, и због тога били су необично радознали да сазнају какву им је судбу провиђење прописало. И најслободоумнији међу њима били су у извјесним часовима фаталисти.

За Наполеона I се прича да је пред великим биткама бацао карте, не би ли из њих прочитао шта ће му се десити. Његов синовац Наполеон III вјеровао је необично у судбу, којој не може нико измаћи.

У старо доба сујевјерје је било још више распрострто. За Александра Великог прича Плутарх да је пред крај свога живота био увијек окружен гомилом људи који су му прорицали блиску и даљну будућност. Битка врана у ваздуху била је за њега тако рђав знак да је одустао од напада на Вавилон, који је био опсио.

Јулије Цезар није се више никад хтио попети у једна кола из којих се био преврнуо а да не промрља једну врачбинску формулу, а Нерон је носио и при спавању увијек парче олова у облику листа, на грудима, мислећи да ће му то сачувати његов глас.

Француски краљ Анри IV полазећи у лов, увијек би се прекрстио, скинувши наприје шешир, мислећи да ће на тај начин имати среће у лову. Царица Евгенија није се никад растајала од једне четворолисне дјетелине, начињене од смарагда, вјерујући да ће јој она донијети срећу.

Италијански краљ Виктор Емануел II цијеле године није сјекао један нокат прста на нози, и само на Нову Годину одлазио је он једном јувелиру који би му га одсјекао, лијепо углачао и опточио брилијантима. Ову драгоцјеност поклањао је он потом својим љубимцима, и једна грофица се увијек хвалила како има не мање него четрнаест краљевих ноктију. Виктор Емануел II вјеровао је чврсто у тајанствену моћ овог фетиша. Уопште, он је био необично сујевјеран. Петнаест дана прије његове смрти предсказали су му да ће умријети у „чизмама“, и доиста био је у чизмама кад је 9. јануара 1878. испустио душу.

Енглеска краљица Викторија скупљала је брижљиво власуље! Чим би се појавила у њеној гардероби нова власуља, она би пред њом очитала молитву. Краљица је била увјерена да се у власуљама налазе сви рђави нагони људи који су их носили, и тим молитвама хтјела их одагнати. И принцеза од Велса била је сујеверна. Једном затекао је мужу сузама. — Ах, како сам несрећна, јадала се она. Разбила сам огледало, а то доноси несрећу.

И принц од Велса носио је увијек са собом, под поставом на шеширу, мало огледало, али можда и из кокетирије.

Португалски краљ Карлос I који је имао тако трагичну смрт, плашио се много од петка. Он је био сав узрујан кад је морао једног петка да држи кратак говор у Лондону, пред малим одабраним скупом. Чим се попео на трибину, паде са ограде једна ваза, и повриједи једног лорда по глави. Краљ му се извини и међу осталим рече: „Знао сам да ће се десити нека несрећа. Та данас је петак“.

Њемачки цар носи увијек на руци један прстен, који сматра за амајлију. Црни камен који је у том прстену, унијела је по традицији, једна корњача у собу курфирста Јохана Бранденбуршког, и спустила га на кревет. Тај камен налазио се у архиви Хохенцолерна, док га није узео као украс на свом прстену Фридрих Велики.

Још чудније особине приписиване су прстену са опалом који је шпанска краљица Изабела поклонила своме сину Алфонсу XII. Краљ га је поклонио својој првој жени Марији Мерцедес, и она је умрла три мјесеца доцније. Затим га је узела краљева сестра инфанткиња Марија, која је такође убрзо умрла. Затим га поклони својој баби краљици Христини, која преживи поклон само неколико мјесеца. Тада га краљ метне на икону Богородице у једној мадридској цркви и ту стоји још и данас.

Абдул Хамид о себи и својим бившим чиновницима. Недавно је на француском језику изашла књига Абдул Хамида под насловом: „Сјећања Абдул Хамидова“. У овој књизи открио је трагични султан-заточеник најњежније своје осјећаје и најинтимније тајне своје душе.

„Псују ме због повучености, у којој живим и у којој се осјећам сретан. Алах зна, да је човјек само продукат прилика и средине и да ове прилике, нарочито у младости, припремају и стварају поједином човјеку његову судбину. Ко мене псује, заборавља повјест мог васпитања и развијања. Док су моју осталу браћу и сестре мазили, дотле је отац с разлога, којих још ни данас не знам, увијек са мном зло поступао. Само ме је мој сиромашни брат Мурат схваћао. Мој карактер био је већ од младихдана озбиљан; ја се нијесам играо с дјечацима, нити сам се са њима дружио. Мјесто тога занимала су ме озбиљна питања о животу и сврси живота. Ја сам био сањало, а моји васпитачи су ме због тога корили и тужакали код мог оца... Тако сам се несхваћен и нељубљен повукао у осаму, у себе самог...“

Како султан овако себе брани, тако устаје у обрану својих чиновника, за које се вели, да су се дали подмићавати и да су били корумпирани.

„Туђинац, који би наше прилике проматрао са гледишта обичаја и закона у својој отаџбини, не би могао турског чиновника никад разумјети и никад не би о њем праведно судити. Код безуспјешних турских финансија, прошло је више пута неколико мјесеци, док је турски чиновник примо своју плату. Његова породица гладује код куће, а он не зна, како да јој помогне. Ту постаје т. зв. бакшиш за њега потребом, а бога ми, ни француски, ни њемачки, ни енглески чиновник не би могао у оваквим приликама друкчије радити.“

Ратоборне жене. У Џерси Сити, у Америци, су сифражете понудиле предсједнику Сједињених Држава да их прими у војску. У својој одлуци што су је управиле на предсједника веле да су оне уопште против рата, и да траже да се спорови рјешавају дипломатским а не крвавим путем, али да су у овом случају ипак изузетно (у мексичком рату), спремне да пруже предсједнику своју помоћ. Веле да су спремне да оставе кућу и огњиште и да ступе у њу — џерсијску или савезничку војску и то као куварице, чуварице, болничарке, љекарице, писарице, телеграфистице, телефонистице, или као управитељице аутомобила и моторних кола, и на тај начин хоће да вјерно служе својој домовини. — Том приликом пише један њујоршки журнал: „Дјевичанске јунакиње, свадљиве жене и дивље пунице, све ће то марширати у фронту уз лепршање жипона, и разбјежаће се мехикански бунтовници кад оне почну јуришати на њих својим метлама, кутлачама, квастама од пудера, кутијама од сапуна и другим стварима, које се налазе у сваком срећном браку сифражета. И на бојишту ће се разлијегати глас: „Једнако право за све!“ — Ето тако се руга тај лист тим женама које нијесу консеквентне него вичу и вичу против рата — па се онда и саме намећу да их приме.

ЧИТАНКА

за I. разред основних школа

оштампана је и може се добити код свих књижара у Краљ. Црној Гори.

Број 202. Из канцеларије Управе Државне Штампарије, 15. марта 1914., Цетиње.

Објава. Намјеран сам распродати један дио кућевног намјештаја. Ко је вољан купити нека се обрати потписаном.

Цетиње, 29. априла 1914 г.

Никола Р. Миниќ,
секретар министарства просвјете

бр. 26, 4,4

Ново отворена радња

Част ми је јавити поштованом грађанству, да сам поред моје садашње радње отворио још и кројачку радњу цивиле (уске робе) спрам моје садашње радње.

Поред цивилог одјела, израђујем и униформе за господу официре; гарантирам за солидност израде по најновијој моди; уз гаранцију дајем и на мјесечну одплату. Молим пошт. грађанство за што већу посјету.

С поштовањем
Блажо М. Маркуш.

бр. 31, 3,3

П. п. бр. 51. 33—50

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник проф. Јован Николић.